

Datum 2019-04-05	Dnr 2244-18	Mottagare
Handläggare Stig Thörnqvist Enheten för fiskereglering	Direkt 010 698 62 65	

Boverkets vägledning till RI- myndigheterna i sammanfattning

Boverkets ansvar finns reglerat i förordning (2012:546) med instruktion för Boverket. Där framgår att Boverket är förvaltningsmyndighet för frågor om hushållningen med mark- och vattenområden samt för fysisk planering. Hushållningsförordningen ger Boverket ett ansvar för allmän uppsikt över hushållningen med mark- och vattenområden.

Boverket har redovisat hur miljöbalkens bestämmelser om riksintressen ska tillämpas ("Slutredovisning av uppdrag angående tillämpningen av miljöbalkens bestämmelser om riksintressen rapportnummer: 2017:5).

I rapportens lämnas i bilaga vägledning för myndigheternas arbete med riksintressen. Syftet med vägledningen är att ge en tydlig struktur för arbetet och lättillgänglig information om riksintresseanspråken med väl utvecklade värdebeskrivningar.

I vägledningen ingår också att det bör finnas en beskrivning för varje sektorsområde som sätter in riksintressena i ett sammanhang och där kriterier redovisas för att ta fram riksintressen. Avsikten är också att ge en grund för att reducera de samlade anspråken.

Vägledningen består av två delar:

- Vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. miljöbalken
- Exempel på kriterier i förarbetena till lagstiftningen om riksintressena i kap. 3 miljöbalken

Bakgrund

Fysisk planering

"Fysisk planering handlar om att bestämma hur mark- och vattenområden ska användas. Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska olika samhällsintressen vägas mot varandra i en öppen och demokratisk process samtidigt som enskildas rättigheter ska beaktas. I Sverige har kommunerna ett stort ansvar för planering."

(Boverket <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/>)

Nationella nivån

Sverige har ingen sektorsövergripande planering på nationell nivå på land, däremot finns nationell planering till havs. Staten ger istället ramar för den kommunala och regionala nivån i nationella mål och genom att peka ut anspråk för så kallade riksintressen.

Enligt plan- och bygglagen är det länsstyrelserna som tillvaratar och samordnar de statliga intressena i planprocessen. Länsstyrelserna kan sägas utgöra statens förlängda arm i regionerna och de centrala myndigheterna ska lämna underlag till länsstyrelserna inom sitt respektive ansvarsområde.

Länsstyrelsen ansvarar för och kan ingripa i frågor som rör riksintressen, miljö kvalitetsnormer, mellankommunala intressen och frågor om hälsa och säkerhet och risken för olyckor, översvämningar eller erosion.

Regionala nivån

Precis som den nationella är även den regionala planeringsnivån i Sverige relativt begränsad. Regionplanering innebär att två eller flera kommuner gemensamt planerar hur mark- och vattenområden ska användas. Regionplaneringen regleras i två lagstiftningar, en lag för kommunerna i Stockholms län där regionplanering är obligatoriskt och en lag för övriga kommuner i landet, där planeringen är frivillig. I första hand förutsätts de berörda kommunerna själva initiera frågan om regionplanering hos regeringen. Beslut om att regionplanering ska ske fattas av regeringen.

Kommunala nivån

Kommunerna ansvarar för planläggningen av mark- och vattenområden inom sina geografiska gränser. Det är endast kommunen som har befogenhet att anta planer och bestämma om planläggning ska komma till stånd eller inte.

Kommunen är skyldig att ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. I översiktsplanen ska kommunen redovisa grunddragen för den avsedda användningen av mark- och vattenområden, hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras, vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och hur man tänker tillgodose riksintressen och miljö kvalitetsnormer.

Riksintressemyndigheternas ansvar

Riksintressemyndigheterna har var och en inom sina områden ansvar för att konkretisera och precisera riksintressen enligt 3 kap. 5–9 §§ MB.

Riksintressemyndigheterna har också inom sina respektive verksamhetsområden ansvar för uppsikt över hushållningen med mark- och vattenområden enligt 1 § hushållningsförordningen. Det kan exempelvis handla om hur sek-torns riksintressen hanteras i fysisk planering och i prövningsärenden.

Vägledningen

Underlag, beslut och redovisning

Boverket preciserar sin vägledning i det man kallar ställningstagande under följande punkter:

- Generella kriterier för riksintressen
- Sektorsbeskrivning
- Process för beslut om riksintresseanspråk
- Innehåll i beslut
- Publicering av underlag och beslut

Generella kriterier för riksintressen

För att skapa likformighet i utpekandena mellan olika sektorer, skapa likartad hantering i landet inom en sektor och att begränsa omfattningen av riksintresseområdena bör utpekandet av riksintressen grundas på ett antal kriterier. Utifrån lagstiftningen med tillhörande förarbeten bedömer Boverket att följande generella kriterier kan ligga till grund för sektorernas riksintressearbete. För att ett område ska vara av riksintresse ska beslutet grundas på en nationell bedömning och det ska vara väl dokumenterat att området uppfyller något av följande kriterium:

1. området hyser värden av stor nationell vikt
2. området behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden eller
3. området behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer.

Sektorsbeskrivning

En samlad god hushållning med mark och vatten och fysiska resurser i övrigt förutsätter att samhällsplaneringen tillförs grundläggande och aktuell information från varje sektor. I en sektorsbeskrivning kan sådan information sammanställas av varje riksintressemyndighet. Riksintressena behöver också ingå i ett sammanhang t.ex. hur de förhåller sig till nationella mål, planer och program och vad som är nationellt viktiga områden och strukturer för sektorn.

Process för beslut om riksintresseanspråk

Utifrån myndighetens uppdrag och ansvar bedrivs ett fortlöpande arbete med riksintressefrågorna. Myndigheten ser över riksintresseanspråken regelbundet eller efter behov utifrån en aktuell sektorbeskrivning.

Behoven att upphäva, ändra eller ta fram nya riksintresseanspråk konkretiseras till samrådsförslag. Samråd ska hållas med Boverket, berörda länsstyrelser och andra berörda riksintressemyndigheter. Samrådstiden bör vara så tilltagen i tid att det medger att länsstyrelserna kan inhämta synpunkter från kommuner, landsting och övriga man finner lämpliga

Därefter fattar myndigheten beslut om nya riksintresseanspråk respektive beslut att upphäva eller revidera befintliga anspråk. Riksintressemyndigheten kan grunda sitt beslut på eget underlag.

Översyn görs av riksintresseanspråken regelbundet och efter behov utifrån en aktuell sektorbeskrivning. Översynen innefattar både att upphäva och revidera anspråk och att ta fram nya.

Innehåll i beslut

Varje beslut som rör riksintresseanspråk bör innehålla:

- Motiv för utpekandet och hur det aktuella området svarar mot kriterierna i sektorbeskrivningen
- Kort redogörelse för de samråd som hållits
- Geografisk precisering på karta av aktuellt område med motivering för vald avgränsning
- Värdebeskrivning som ger underlag för bedömningar av eventuella konflikter med andra intressen men också eventuella synergier.

Publicering av underlag och beslut

Myndigheten publicerar dokument som rör hushållnings- och riksintressematerial på en egen hemsida med öppen information.